

Nr 22

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.

Genom en den 9 november 1962 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 203 år 1962, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.; och

2) lag angående ändrad lydelse av 71 § utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193).

Behandlingen av propositionen har uppskjutits till innevarande års riksdag.

De i propositionen framlagda lagförslagen är av följande lydelse:

1) Lag

om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.

Härigenom förordnas som följer.

Om verkställighet av böter m. m.

1 §.

I Danmark, Finland, Island eller Norge meddelad dom, varigenom dömts till böter eller förverkande av egendom eller i brottmål utdömts ersättning för rättegångskostnad, må på begäran verkställas här i riket.

Vad nu sagts skall ock gälla beslut, som i någon av nämnda stater till trygande av anspråk på böter, förverkande av egendom, skadestånd eller ersättning för rättegångskostnad meddelats angående kvarstad, skingringsförbud eller beslag å egendom tillhörande för brott misstänkt.

2 §.

Verkställighet sker enligt svensk lag; dock må beslut om förvandling av böter ej meddelas.

3 §.

Åt myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge må överlämnas att verkställa här i riket meddelad dom eller beslut som avses i 1 §.

4 §.

Vad i denna lag sägs om böter skall ock gälla vite, som förelagts part eller annan till fullgörande av skyldighet i rättegång.

Om verkställighet av frihetsstraff

5 §.

I Danmark, Finland, Island eller Norge meddelad dom, varigenom dömts i Danmark till fængsel eller hæfte, i Finland till tukthus eller fängelse, i Island till fangelsi eller varðhald och i Norge till fengsel eller hefte, må på begäran verkställas här i riket, om den dömde när verkställighet skall ske är svensk medborgare eller har hemvist i Sverige. Uppehåller han sig här i riket, må även eljest domen verkställas här, om det med hänsyn till omständigheterna finnes lämpligast.

6 §.

Bifalles framställning om verkställighet här i riket, skall i beslutet därom det ådömda straffet omvandlas till straffarbete eller fängelse på lika lång tid. Därvid skall den danska straffarten fængsel, den finska straffarten tukthus, den isländska straffarten fangelsi och den norska straffarten fengsel anses svara mot straffarbete samt den danska straffarten hæfte, den finska straffarten fängelse, den isländska straffarten varðhald och den norska straffarten hefte mot fängelse. Det ådömda straffet skall dock alltid anses svara mot straffarbete, om den strafftid som verkställigheten här i riket skall avse överstiger två år.

7 §.

Det till straffarbete eller fängelse omvandlade straffet är verkställbart såsom hade straffet ådömts här i riket genom dom, som vunnit laga kraft.

Har straffet börjat verkställas i den stat, där domen meddelats, skall strafftiden räknas från verkställighetens början i den staten.

Förvandlingsstraff för böter må ej verkställas, om betalning för böterna erlägges. Om böterna delvis gäldas, skall förvandlingsstraffet i motsvarande mån nedsättas; nedsättningen må dock ej avse del av dag.

8 §.

Här i riket meddelad dom, varigenom dömts till straffarbete eller fängelse, må verkställas i Danmark, Finland, Island eller Norge, om den dömde när verkställighet skall ske är medborgare eller har hemvist i den andra staten. Uppehåller han sig i någon av nämnda stater, må även eljest domen verkställas där, om det med hänsyn till omständigheterna finnes lämpligast.

Skall den dömda överföras från Sverige till den andra staten, anses den tid, under vilken han för sagda ändamål varit omhändertagen av svensk myndighet, såsom strafftid.

9 §.

Om någon, som här i riket dömts till straffarbete eller fängelse, skall för verkställighet av domen överföras till Danmark, Finland, Island eller Norge, skola bestämmelserna i 7 och 18 §§ lagen om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge äga motsvarande tillämpning.

Vad nu sagts skall ej gälla, om den dömda enligt vad därom är stadgat skall förpassas, förvisas eller utvisas ur riket och må befordras till den andra staten.

Om övervakning av villkorligt dömd m. m.

10 §.

Övervakning av den, som i Danmark, Finland, Island eller Norge erhållit villkorlig dom med övervakning, må på begäran anordnas här i riket.

11 §.

I beslut om anordnande av övervakning skall den allmänna underrätten i den ort, där den dömda uppehåller sig eller kan antagas komma att uppehålla sig, utses till övervakningsdomstol. Det åligger övervakningsdomstolen att förordna övervakare för den dömda.

12 §.

Vad för den dömda är bestämt angående prøvotid och övervakningstid i den stat där domen meddelats skall gälla såsom om domen givits här i riket. Föreskrifter angående den dömdes åligganden, som meddelats i anslutning till den villkorliga domen, skola, om ej övervakningsdomstolen förordnar annat, äga tillämpning. I övrigt skall vad i svensk lag är stadgat om villkorlig dom i tillämpliga delar gälla; prøvotiden må dock ej förlängas utöver fem år.

Förklaras här i riket det genom den villkorliga domen medgivna anståndet förverkat, skall straff, som är utsatt i domen, verkställas här. I sådant fall skall rätten omvandla frihetsstraff till svensk straffart med tillämpning av de i 6 § angivna grunderna och bötesstraff till motsvarande belopp i svenskt mynt. Är straff ej utsatt i den villkorliga domen, skall rätten med tillämpning av svensk lag bestämma straff eller annan påföljd för brottet; tillfälle att utföra talan härom skall beredas allmän åklagare.

Beslutas i Danmark, Finland, Island eller Norge ändrade bestämmelser med avseende å den villkorliga domen eller förverkande av anståndet, skall beslutet äga giltighet här i riket.

13 §.

Uppkommer här i riket fråga om åtgärd med avseende å villkorlig dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge och beträffande vilken övervakning anordnats här, men finnes frågan lämpligen böra prövas i den stat, där domen meddelats, må domstol, som handlägger ärendet, hänskjuta frågan till behörig myndighet i nämnda stat.

14 §.

Om någon, som i Danmark, Finland, Island eller Norge erhållit villkorlig dom, här i riket övertygas om annat brott som begåtts under prövotiden eller före dess början, må rätten, ändå att övervakning i anledning av den villkorliga domen ej anordnats här, med tillämpning av vad i svensk lag är stadgat om villkorlig dom förklara det villkorliga anståndet förverkat. Därvid skola bestämmelserna i 12 § andra stycket äga tillämpning.

15 §.

Övervakning av den, som här i riket erhållit villkorlig dom med övervakning, må överflyttas till Danmark, Finland, Island eller Norge.

Beslutas i den andra staten ändrade bestämmelser med avseende å den villkorliga domen, skall beslutet äga giltighet här i riket.

Ändå att övervakningen överflyttats, må åtgärd i fråga om den villkorliga domen beslutas här i riket, såframt den dömde här övertygas om annat brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge till svensk domstol hänskjuter ärende om sådan åtgärd. Sålunda hänskjutet ärende upptages av den rätt som vid tiden för överflyttningen var övervakningsdomstol.

16 §.

Har i Danmark, Finland, Island eller Norge beslutats förverkande av anstånd med avseende å villkorlig dom, som meddelats här i riket, skall beslutet äga giltighet här.

Om tillsyn över villkorligt frigivne m. m.

17 §.

Tillsyn över den, som villkorligt frigivits efter avtjänande i Danmark av fängsel, i Finland av tukthus eller fängelse, i Island av fangelsi eller i Norge av fengsel, må på begäran anordnas här i riket.

18 §.

I beslut om anordnande av tillsyn skall fångvårdsstyrelsen utse tillsynsman för den frigivne.

19 §.

Vad för den frigivne är bestämt angående prövotid och övervakningstid i den stat där frigivningen skett skall gälla såsom om frigivningen ägt rum

här i riket. Föreskrifter angående den frigivnes åligganden, som meddelats i anslutning till den villkorliga frigivningen, skola, om ej fångvårdsstyrelsen förordnar annat, äga tillämpning. I övrigt skall tillämpas vad i svensk lag är stadgat om villkorlig frigivning; dock må prøvotiden ej förlängas.

Förklaras här i riket den villkorligt medgivna friheten förverkad, skall verkställighet här ske av det vid frigivningen återstående straffet, omvandlat till svensk straffart med tillämpning av de i 6 § angivna grunderna.

Beslutas i Danmark, Finland, Island eller Norge ändrade bestämmelser med avseende å den villkorliga frigivningen eller förverkande av den villkorligt medgivna friheten, skall beslutet äga giltighet här i riket.

20 §.

Uppkommer här i riket fråga om åtgärd med avseende å villkorlig frigivning, som beslutats i Danmark, Finland, Island eller Norge och beträffande vilken tillsyn anordnats här, men finnes frågan lämpligen böra prövas i den stat, där frigivningen skett, må fångvårdsstyrelsen eller, när den dömde övertygats om annat brott, domstolen hänskjuta frågan till behörig myndighet i nämnda stat.

21 §.

Om någon, som villkorligt frigivits efter avtjänande i Danmark av fängsel, i Finland av tukthus eller fängelse, i Island av fängelse eller i Norge av fängsel, här i riket övertygas om annat brott som han begått under prøvotiden, må rätten, ändå att tillsyn i anledning av den villkorliga frigivningen ej anordnats här, med tillämpning av vad i svensk lag är stadgat om villkorlig frigivning förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad. Därvid skola bestämmelserna i 19 § andra stycket äga tillämpning.

22 §.

Tillsyn över den, som här i riket villkorligt frigivits efter avtjänande av straffarbete eller fängelse, må överflyttas till Danmark, Finland, Island eller Norge.

Beslutas i den andra staten ändrade bestämmelser med avseende å den villkorliga frigivningen, skall beslutet äga giltighet här i riket.

Ändå att tillsynen överflyttats må åtgärd i fråga om den villkorliga frigivningen beslutas här i riket, såframt den frigivne här övertygas om annat brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge till fångvårdsstyrelsen hänskjuter ärende om sådan åtgärd.

23 §.

Har i Danmark, Finland, Island eller Norge beslutats förverkande av villkorligt medgiven frihet, varom förordnats här i riket, skall beslutet äga giltighet här.

Gemensamma bestämmelser**24 §.**

Framställning om verkställighet enligt 1 eller 5 § eller om anordnande av övervakning enligt 10 § eller tillsyn enligt 17 § göres av vederbörande myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Framställningen må ej bifallas, med mindre domen är verkställbar i den stat där den meddelats.

Innan framställning enligt 5, 10 eller 17 § bifalles, skall den dömde, om det ej av särskilda skäl finnes kunna underlätas, beredas tillfälle att yttra sig i ärendet.

25 §.

Framställning om verkställighet enligt 1 eller 5 § eller om anordnande av övervakning enligt 10 § eller tillsyn enligt 17 § prövas av fångvårdsstyrelsen.

Framställning med stöd av denna lag om verkställighet eller om anordnande av övervakning eller tillsyn i Danmark, Finland, Island eller Norge göres av fångvårdsstyrelsen i fall som avses i 3, 8 och 22 §§ samt av övervakningsdomstolen i fall som avses i 15 §.

26 §.

Talan mot fångvårdsstyrelsens beslut enligt denna lag föres genom besvär hos Konungen.

Om ej annorlunda förordnas, skall fångvårdsstyrelsens beslut omedelbart lända till efterrättelse.

Är den dömde här i riket omhändertagen för verkställighet av dom, som avses i fångvårdsstyrelsens beslut, skall i fråga om förberedande och utförande av hans talan mot beslutet vad i rättegångsbalken är stadgat om offentlig försvarare äga motsvarande tillämpning; arvode och ersättning till försvararen skola dock alltid gäldas av statsverket.

27 §.

Talan mot övervakningsdomstols beslut om framställning enligt 15 § första stycket föres genom besvär hos hovrätt. Över hovrättens beslut må klagan icke föras.

28 §.

Bifalles framställning om verkställighet enligt 5 §, och har för den dömdes överförande hit uppställts villkor av innebörd, som avses i 7 § lagen om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge, skola villkoren lända till efterrättelse här i riket.

29 §.

Har framställning om verkställighet av straff enligt 1 eller 5 § eller om anordnande av övervakning enligt 10 § eller tillsyn enligt 17 § bifallits eller har förverkande beslutats enligt 14 eller 21 §, må ej här i riket väckas åtal för gärning som avses i den i den andra staten meddelade domen. Med avseende å bestämmelser i svensk lag om sammanträffande av brott och om

förändring av straff skall så anses som hade domen meddelats här i riket; vad i 4 kap. 3 och 4 §§ strafflagen stadgas skall dock ej äga tillämpning i fråga om brott, för vilket straff bestämts i annan stat, ej heller skall tillämpas vad i 18 § lagen om verkställighet av bötesstraff är föreskrivet.

Utän hinder av vad i första stycket sägs må väckas talan, som avses i 25 kap. 13 § strafflagen.

30 §.

Har framställning om verkställighet enligt 5 § eller om anordnande av övervakning enligt 10 § eller tillsyn enligt 17 § bifallits eller har förverkande beslutats enligt 14 eller 21 §, och övertygas den dömda sedermera här i riket om brott, begånget innan frihetsstraff som ådömts genom den tidigare domen börjat verkställas, må, såframt omständigheterna föranleda därtill, dömas till lägre straff än för brottet är stadgat.

31 §.

Uppkommer, sedan framställning enligt 1 eller 5 § bifallits, fråga om hinder mot verkställighet här i riket på grund av preskription, skall denna fråga prövas enligt lagen i den stat, där domen meddelats.

Vad i svensk lag är stadgat om nåd i brottmål skall, såvitt avser verkställighet här i riket, äga motsvarande tillämpning beträffande dansk, finsk, isländsk och norsk dom, som avses i denna lag.

Vid verkställighet här i riket av dansk, finsk, isländsk eller norsk dom, som avses i denna lag, skall vad av nåd bestämts i den stat, där domen meddelats, lända till efterrättelse.

32 §.

Den som för verkställighet av frihetsstraff överföres från Danmark, Finland, Island eller Norge till annan av dessa stater må utan särskilt tillstånd föras genom Sverige.

33 §.

Konungen äger förordna att befogenhet som enligt denna lag tillkommer fångvårdsstyrelsen må utövas av annan myndighet.

Föranleder verkställighet enligt 1 § talan inför domstol här i riket, skall justitiekanslern äga mottaga stämning samt i svenska statens namn själv eller genom ombud tala och svara, såsom om fråga vore om en kronans fordran.

34 §.

Lika med dom anses i denna lag beslut eller föreläggande, som efter lagstiftningen i den stat där det meddelats äger samma verkan som dom.

35 §.

Kostnader för verkställighet enligt 1 §, som icke bliva täckta genom företagen verkställighetsåtgärd, så ock kostnader för verkställighet och åtgärder i övrigt enligt denna lag stanna å statsverket.

36 §.

Det ankommer på Konungen att förordna om tillämpning av denna lag i förhållande till Danmark, Finland, Island och Norge. Lagen må därvid göras tillämplig jämväl i fråga om domar, som meddelats dessförinnan.

Konungen meddelar i övrigt de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1963.

I och med att lagen träder i tillämpning i förhållande till Danmark eller Norge upphäves, såvitt avser den staten, lagen den 17 december 1948 (nr 758) om erkännande och verkställighet i vissa fall av dom, som i brottmål meddelats i Danmark eller Norge.

2) Lag

**angående ändrad lydelse av 71 § utlänningslagen den 30 april 1954
(nr 193)**

Härigenom förordnas, att 71 § utlänningslagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

71 §.

Konungen meddelar — — — politisk flykting.
Efter avtal — — — — — av avtalet.

Om utlämning för brott är särskilt stadgat.

Om utlämning för brott och om överförande till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av här i riket ådömt frihetsstraff är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1963.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen syftar till att utvidga det nordiska samarbetet i fråga om verkställighet av straffdomar. Den efter konvention mellan Sverige, Danmark och Norge sedan år 1948 föreliggande möjligheten att verkställa bötesdomar föreslås bli utsträckt till att gälla även i förhållande till Finland och Island. Vidare föreslås att dom å frihetsstraff, som meddelats i ett nordiskt land, skall kunna verkställas i annat nordiskt land. Likaså skall övervakning över villkorligt dömd eller tillsyn över villkorligt frigiven kunna flyttas från ett nordiskt land till ett annat.

¹ Senaste lydelse se SFS 1961:674.

Inledning

Utom landet meddelade straffdomar och andra beslut i mål, som rör straffansvar, kan i regel ej verkställas här i riket, och de äger i allmänhet ej heller i övrigt giltighet här. I förhållandet mellan de nordiska länderna har emellertid utländska domar och beslut i brottmål tillerkänts exigibilitet i särskilda avseenden. Efter konvention den 16 mars 1932 med Danmark, Finland, Island och Norge har genom lag den 2 december 1932 givits bestämmelser om erkännande och verkställighet här i riket av dom, som i någon av nämnda stater i brottmål meddelats angående skadestånd. Härutöver har på grund av konvention den 8 mars 1948 med Danmark och Norge genomförts lagstiftning om erkännande och verkställighet här i vissa fall av dom, som i dessa stater meddelats angående böter, förverkande, rättegångskostnader eller vissa processuella tvångsmedel; lag härom har utfärdats den 17 december 1948. I 1932 och 1948 års lagar jämställs med dom även vissa andra avgöranden.

Under de förhandlingar, som föregick 1948 års konvention, övervägdes möjligheten att tillerkänna straffdomar i allmänhet giltighet och exigibilitet i förhållandet mellan de fördragslutande staterna. Tiden ansågs emellertid då ej mogen för en så vittgående reform.

Vid nordiskt justitieministermöte i Stockholm år 1953 beslöts att till gemensam nordisk behandling upptaga frågan om verkställighet av frihetsstraff och övervakning av villkorligt dömda och villkorligt frigivna.

I Nordiska rådet framlades vid dess fjärde session år 1956 ett medlemsförslag (sak A 16) angående utvidgat nordiskt samarbete på det straffrättsliga området. Beträffande straffverkställigheten angavs ett betydande behov av vidgat samarbete föreligga. I förslaget framhölls, att det skulle vara av värde, om man — innan ett omfattande utredningsarbete igångsattes — inom justitiedepartementen kunde räkna med parlamentariskt stöd för de delvis ganska långtgående ingrepp i den straffrättsliga suveräniteten, som bl. a. vidgade möjligheter till straffverkställighet utom domslandet skulle föra med sig. Rådet uttalade i rekommendation nr 5/1956 sin tillfredsställelse med det pågående samarbetet mellan de nordiska länderna på det straffrättsliga området och hemställde hos ländernas regeringar, att detta samarbete måtte fortsättas och ytterligare utbyggas.

Möjligheterna att genomföra ett utsträckt samarbete på angivna område har, såvitt avser verkställighet av straffdomar, därefter diskuterats vid överläggningar mellan representanter för justitiedepartementen i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Under överläggningarna har hinder ej ansetts föreligga mot att införa möjlighet till ömsesidig verkställighet inom de nordiska länderna av frihetsstraff, av övervakning i anledning av villkorlig dom samt av tillsyn över villkorligt frigivna. Enighet har rått om att icke låta samarbetet regleras av en konvention utan av varandra motsvarande lagar, som utfärdas i de olika länderna.

Såsom resultat av de dittills förda förhandlingarna framlades för Sveriges del i en departementspromemoria den 17 mars 1961 (stencilerad) ett utkast till lag om samarbete med Danmark, Finland och Norge angående verkställighet av straff, m. m.

Sedan promemorian varit föremål för remissbehandling, har — efter ytterligare överläggningar mellan representanter för de berörda ländernas justitiedepartement — ett reviderat utkast till svensk lagtext utarbetats i anslutning till motsvarande utkast för Danmarks, Finlands och Norges del.

Ärendet upptogs ånyo vid det nordiska justitieministermöte, som hölls i Oslo den 18 och 19 januari 1962. Därvid förklarades från Islands sida, att även Island är berett att deltaga i det föreslagna samarbetet. Vid justitieministermötet ansågs det lämpligt, att Nordiska rådets yttrande inhämtades över principerna i de upprättade lagförslagen. Svenska regeringen erhöi i uppdrag att även å de övriga regeringarnas vägnar begära sådant yttrande.

I skrivelse den 26 januari 1962 till Nordiska rådet begärde Kungl. Maj:ts rådets yttrande över principerna i de föreliggande lagförslagen om samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om verkställighet av straffdomar. Nordiska rådet har härefter vid sin tionde session i Helsingfors den 23 mars 1962 antagit en rekommendation (nr 25), i vilken rådet hemställer till regeringarna att antaga en lagstiftning om samarbete i överensstämmelse med de principer som angivits i skrivelsen den 26 januari 1962.

Sedan inom justitiedepartementet upprättats förslag till, utom annat, lag om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. samt lag angående ändrad lydelse av 71 § utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193), har lagrådets yttrande över förslagen inhämtats. Därefter har ärendet varit föremål för ytterligare överväganden inom justitiedepartementet.

Allmänna synpunkter

1961 års departementspromemoria

Efter en redogörelse för frågans tidigare behandling framhålles i promemorian, att en reform som innebär ömsesidig möjlighet till verkställighet inom de nordiska länderna av domar å frihetsstraff torde erbjuda åtskilliga fördelar från kriminalpolitisk synpunkt och i olika hänseenden vara till förmån för de dömda. Språksvårigheter kan enligt promemorian medverka till att en ändamålsenlig behandling icke kan åstadkommas i domslandet beträffande den som är medborgare i annat land. Möjligheterna att anordna lämplig eftervård är vidare större, uttalas det, om straffavtjänandet icke sker i annat land än det, där den dömda skall vistas efter frigivningen. Den ifrågasatta reformen anses starkt påkallad med hänsyn till de allt livligare

förbindelserna mellan länderna. I promemorian redovisas vissa statistiska uppgifter angående danska, finska och norska medborgare, som dömts till frihetsstraff här i landet.

Behov föreligger enligt promemorian vidare av att de nordiska staterna lämnar varandra bistånd med att anordna övervakning av villkorligt dömda och tillsyn över personer, som villkorligt frigivits från ordinärt frihetsstraff, medan något större praktiskt behov av en närmare reglerad samverkan mellan länderna icke finnes beträffande de särskilda reaktionsformerna för ungdomar, abnorm- och vanebrottslingar m. fl. Dessa reaktionsformer, som också är tämligen olika utformade i de nordiska länderna, har därför ansetts åtminstone tills vidare böra lämnas utanför den tilltänkta regleringen.

I promemorian redovisas, att man vid de nordiska överläggningarna har vunnit enighet om att till övervägande upptaga i huvudsak tre frågor, nämligen 1) verkställighet i annat nordiskt land än domslandet av ordinärt frihetsstraff, 2) anordnande i annat nordiskt land av övervakning av villkorligt dömd, samt 3) anordnande i annat nordiskt land av tillsyn över person, som villkorligt frigivits från ordinärt frihetsstraff. Därjämte bör bibehållas de verkställighetsformer, avseende böter, förverkande och vissa processuella tvångsmedel, som införts genom 1948 års lag.

Rörande den tekniska utformningen av den ifrågasatta lagstiftningen anföres i promemorian:

De nordiska ländernas reaktionssystem står i princip på samma grund, men det finns — även om man bortser från de förut nämnda speciella åtgärderna för ungdomsbrottslingar m. fl. — vissa icke oväsentliga skiljaktigheter i utformningen. Detta kan leda till att verkställighet i annat land än domslandet i vissa avseenden kommer att medföra en skärpning, i andra däremot en mildring av verkställigheten. En sådan konsekvens är svår att undvika utan en mycket ingående reglering, som skulle göra förfarandet tungrott och därigenom kunna äventyra det nordiska samarbetet på detta område. Fördelarna med en verkställighet i hemlandet torde för övrigt genomsnittligt sett överväga, även om verkställigheten i vissa avseenden skärpes.

Med hänsyn till vad nu anförts om skiljaktigheterna i de skilda ländernas lagstiftning är det vanskligt att i fråga om samverkan mellan länderna i detalj reglera alla de skiftande situationer, som kan uppkomma. Den lämpligaste lösningen har därför synts vara att införa ett system grundat på en frivillig samverkan med prövning från fall till fall. Detta innebär, att upprättande av konventioner i ämnet ej erfordras. Det är tillfyllest att i vart och ett av de nordiska länderna antages lagstiftning — vilken bör såvitt möjligt vara likartad inom alla länderna — som medger *dels* att begäran från annat nordiskt land om verkställighet av straff eller anordnande av övervakning eller tillsyn kan tillmötesgå, *dels* att domar och beslut i det egna landet kan på motsvarande sätt verkställas i de övriga nordiska länderna. En väsentlig fördel med en dylik ordning för regleringen är, att komplikationer undgås då ändringar sker i utformningen av det interna reaktionssystemet i något av länderna. Den föreslagna ordningen innebär, att skyldighet icke skall föreligga att efterkomma framställning från annat nordiskt land om åtgärd på grund av där given straffdom, men det förutsättes, att en lagligen grundad framställning som regel skall efterkommas, om icke

ke särskilda skäl talar däremot. Det må erinras om att ett liknande system numera tillämpas i fråga om utlämning för brott mellan de nordiska länderna.

Det har befunnits lämpligast, att i en särskild lag meddela bestämmelser såväl angående verkställighet här i riket på grund av dom eller beslut i annat nordiskt land som beträffande sådana åtgärder i Danmark, Finland eller Norge på grund av svenska domar och beslut. I fråga om lagstiftningens utformning uttalas i promemorian ytterligare:

Under det gemensamma nordiska utredningsarbetet övervägdes till en början en lösning, som innebar att domstol i verkställighetslandet skulle ompröva den i det andra landet meddelade domen för att anpassa straffet till vad som skulle ha ådömts i verkställighetslandet. Sedermera har emellertid eftersträvat ett enklare förfarande. Härför har också juridiska utskottet uttalat sig vid Nordiska rådets sjunde session år 1959 (förslag nr 12). Utskottet har därvid anslutit sig till ett uttalande av juridiska niomannakommittén, enligt vilket dom, som meddelats i ett land och där vunnit laga kraft, utan egentlig omprövning bör kunna fastställas i annat nordiskt land. Vid en sådan ordning kan — bl. a. till följd av de olikheter, som föreligger i de nordiska lagstiftningarna beträffande exempelvis reglerna om sammanträffande av brott och förändring av påföljd — i vissa fall besvärliga komplikationer tänkas uppkomma. För att helt förebygga risken för sådana situationer, som endast sällan torde uppkomma i praktiken, skulle krävas en mycket invecklad reglering, varigenom det nordiska samarbetet på ifrågavarande område skulle bli onödigt komplicerat. Det har därför ansetts lämpligare att, i den mån den föreslagna enklare regleringen undantagsvis leder till ogymsamma resultat för den enskilde, rättelse sker i nådeväg. I sådana fall, där det redan vid tiden för framställningen om verkställighet står klart att svårigheter skulle uppkomma, föreligger möjligheten att av detta skäl avböja framställningen.

Det vid promemorian fogade lagutkastet är uppdelat i fem avsnitt. I det första har reglerna i 1948 års lagstiftning om gemensam verkställighet av bötesstraff m. m. inarbetats. Därefter följer i särskilda avsnitt regler om verkställighet av frihetsstraff, om övervakning av villkorligt dömda och om tillsyn över villkorligt frigivna. I det femte avsnittet meddelas vissa gemensamma bestämmelser.

Yttrandena

Över promemorian har efter remiss yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, såvitt avser verkställighet av böter m. m., riksåklagarämbetet, Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Övre Norrland, fångvårdsstyrelsen, statspolisintendenten, statens utlänningskommission, utlänningsnämnden, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands och Norrbottens län, rådhusrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt 1956 års eftervårdsutredning.

Riksåklagarämbetet har överlämnat yttranden av statsåklagarna i Stock-

holm, Göteborg och Malmö. Överståthållarämbetet har bifogat yttranden av poliskammaren och kriminalpolisintendenten i Stockholm. Länsstyrelserna har överlämnat, länsstyrelsen i Malmöhus län yttranden från landsfogden i länet samt poliskamrarna i Malmö och Hälsingborg, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län yttranden från landsfogden i länet och skyddskon-sulenten i Göteborgs distrikt, länsstyrelsen i Värmlands län yttranden av landsfogden i länet och Värmlands länsavdelning av Föreningen Sveriges landsfiskaler samt länsstyrelsen i Norrbottens län yttrande från landsfogden i länet.

Tillfälle att avgiva yttrande över promemorian har beretts Föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare, Sveriges landsfogdar, Sveriges stadsfiskaler och Sveriges landsfiskaler, Sveriges stadsfogdar, såvitt avser verkställighet av böter m. m., Sveriges advokatsamfund, Svenska fång-vårdssällskapet samt Föreningen Sveriges skyddskon-sulenter och skydds-assistenten. Från samtliga har yttranden inkommit.

Flertalet remissmyndigheter uttalar sitt gillande av att det nordiska sam-arbetet i fråga om straffverkställighet utvidgas till att omfatta förutom böter också frihetsstraff, villkorlig dom och villkorlig frigivning.

Endast en remissmyndighet, hovrätten för Övre Norrland, har uttalat principiella betänkligheter mot utkastet.

Några erinringar har av remissorganen icke framställts mot att de sär-skilda reaktionsformerna för unga lagöverträdare samt abnorm- och vane-brottslingar i lagutkastet lämnats å sido.

En närmare redogörelse för remissorganens yttranden rörande de all-männa frågorna lämnas i propositionen å s. 14—17, vartill utskottet får hänvisa.

Vissa statistiska uppgifter om antalet medborgare i andra nordiska län-der, som erhållit frihetsstraff i Sverige, återfinnes i propositionen å s. 17—18.

Kortfattade redogörelser för i de nordiska länderna gällande regler om verkställighet av frihetsstraff, övervakning av villkorligt dömd m. m. samt tillsyn över villkorligt frigiven m. m. lämnas i propositionen å respektive s. 26, 38 och 50—51.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrå-det Kling*:

Den likformighet på straffrättens område, som i väsentliga hänseenden rå-der inom Norden, har i fråga om verkställighet över gränserna av brottspå-följder möjliggjort 1948 års nordiska lagstiftning angående böter m. m. Ge-nom lagstiftning år 1959 har också utlämningsväsendet inom de nordiska län-derna gjorts till föremål för en särskild reglering, som innebär uppmjuk-ningar i förhållande till de allmänna bestämmelserna om utlämning. Som ett ytterligare led i strävandena att ge ökade möjligheter till ömsesidig rätts-

hjälp på straffrättens och straffprocessens område har i det till årets riksdag avlämnade förslaget till brottsbalk förordats en vidgning av den svenska jurisdiktionsrätten, när det gäller brott utom riket av dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare.

Under senare år har de rättsvårdande myndigheterna i de nordiska staterna i alltmera ökad omfattning fått anledning att med åtal och straff ingripa mot personer, hemmahörande i annat nordiskt land. Detta sammanhänger uppenbarligen med det förhållandet, att samfärdseln mellan de nordiska länderna efter det senaste världskriget har nått större intensitet än någonsin förut. Arbetskraftens rörlighet har vidare ökat icke blott inom länderna utan också över gränserna, vilka i stor utsträckning har upphört att vara hinder för arbetssökande. I det övervägande antalet fall gäller ingripandena visserligen sådana förseelser, där strängare straff än böter ej kommer i fråga. Föreliggande rättsstatistiska uppgifter ger emellertid vid handen, att också allvarligare brott i icke ringa omfattning kommer under bedömning i annat land än gärningsmannens hemland.

Den antydda utvecklingen har aktualiserat frågan om en utvidgning av det nordiska samarbetet beträffande straffverkställigheten. För en sådan utvidgning talar såväl kriminalpolitiska som humanitära skäl.

Det kan icke råda någon tvekan om att en ändamålsenlig behandling av de å fångvårdsanstalt intagna underlättas, om behandlingen utföres av anstaltspersonal, som talar samma språk som den intagne. Detta torde gälla även, då fråga är om så närbesläktade språk som de danska, norska och svenska. För kriminalvård sådan den numera bedrivs krävs goda kontakter mellan personalen och de intagna. En effektiv behandling under anstaltstiden förutsätter, att kontaktmöjligheterna icke minskas av språksvårigheter. Nu angivna förhållande talar för att verkställighet av frihetsstraff om möjligt sker i lagöverträdarens hemland.

Det måste också antagas, att den dömdes återanpassning till normalt samhällsliv generellt sett främjas av att han vid frigivningen från anstalt placeras i den miljö, där han kommer att vistas i fortsättningen. Redan när det gäller att förbereda frigivningen är det av vikt, att såväl den dömdes som personal med kurativa uppgifter har möjlighet att i god tid taga erforderliga kontakter med arbetsgivare och andra. Härigenom vinnes även ökade förutsättningar att överföra den dömdes till vård i frihet, innan hela straffet avtjänats eller innan han eljest skall obligatoriskt friges. Risken för återfall torde även erfarenhetsmässigt bli mindre, om den dömdes efter hand anpassas till den omgivning, där han skall placeras efter anstaltstiden, än om han efter straffverkställighet i annat land återvänder till hemlandet utan att hans anställnings- och bostadsförhållanden där kunnat förberedas.

De kriminalpolitiska fördelarna med verkställighet av frihetsstraff i hemlandet har också en humanitär sida, vars betydelse icke bör underskattas. Jag åsyftar härvid närmast de större möjligheter för den dömdes att under anstaltstiden uppehålla kontakt med anhöriga och andra närstående, som

verkställighet i hemlandet innebär. Därigenom förbättras också förutsättningarna för ett gynnsamt behandlingsresultat.

Från kriminalpolitisk synpunkt är ett samarbete av betydelse även när det gäller kriminalvård i frihet. I de fall, då det för den dömdes återanpassning befunnits påkallat att ställa honom under övervakning, är det angeläget att han icke genom att flytta till annat land undandraget sig övervakningen. I kampen mot brottsligheten kan det icke vara ändamålsenligt att de olika länderna begränsar sina åtgärder till brottslingar, som dömts inom det egna landet. Ett närmast humanitärt skäl för ett vidgat verkställighetssamarbete har också förts fram, då det sagts, att domstolarna kan tänkas vara benägna att meddela utlännningar villkorlig dom i större utsträckning, om tillfredsställande övervakning kan anordnas i deras hemland.

I viss mån kan man tillgodose de synpunkter, som här anförts för ökat samarbete angående verkställigheten, genom tillämpning av utlämningslagstiftningen. När det gäller dem, som efter villkorlig dom i ett land begivit sig till annat land, kan vidsträckt jurisdiktionskompetens ge möjlighet att meddela ny dom för brottet i vistelselandet. De utvägar, som erbjuder sig härigenom, torde emellertid icke vara användbara i större utsträckning. Praktiska skäl talar ofta för att lagföring sker i det land, där brottet har förövats, och sedan dom har meddelats kan utlämning ej ske. Det torde därför vara lämpligt, att man nu vidgar verkställighetssamarbetet genom lagstiftning som direkt tar sikte härpå.

De förslag till sådan lagstiftning, som har utarbetats inom de nordiska justitiedepartementen, har vid remissbehandlingen här i landet fått ett positivt mottagande. Även Nordiska rådet har givit sin anslutning till den principiella lösning som frågan om det vidgade samarbetet har fått.

Som jag redan antytt, är utgångspunkten för det nordiska samarbetet i fråga om verkställighet av straffdomar den nära gemenskap, som råder på rättslivets område. Någon fullständig likformighet föreligger emellertid icke. I åtskilliga avseenden skiljer sig utformningen av lagstiftningen i de olika länderna. Även om skillnaderna icke hänför sig till de huvudsakliga frågorna, är det tydligt att också smärre skillnader kan vålla olägenheter vid ett vidgat verkställighetssamarbete. De svårigheter, som kan uppkomma, torde emellertid icke vara av beskaffenhet att väga över de fördelar, som man når med den föreslagna lagstiftningen.

De statistiska uppgifter, som redovisats i det föregående, ger vid handen, att ett relativt stort antal personer, som är medborgare i annat nordiskt land, årligen dömes till frihetsstraff i Sverige. Några säkra hållpunkter för bedömandet av i vilken utsträckning det här rör sig om personer, beträffande vilka den föreslagna reformen får aktualitet, finns dock icke. De skäl som talar för den föreslagna reformen har emellertid sådan styrka, att den enligt min mening bör genomföras oavsett huruvida den kommer att leda till en ökad eller minskad börda för de kriminalvårdande myndigheterna i vårt land.

Beträffande s a m a r b e t e t s o m f a t t n i n g har man, såsom redovisas i promemorian, vid de nordiska överläggningarna stannat för att låta samarbetet avse — förutom de verkställighetsformer, som för närvarande omfattas av 1948 års lag — ordinärt frihetsstraff, villkorlig dom och villkorlig frigivning. Man har ansett, att samarbetet i vart fall nu ej bör utsträckas till att avse också de speciella reaktionsformer, som i de skilda länderna införts beträffande vissa grupper av lagöverträdare, såsom ungdomar, psykiskt abnormala och vaneförbrytare. Denna avgränsning av området för samarbetet förefaller välbetänkt. Skillnaderna mellan de olika ländernas påföljdssystem är så pass stora, när det gäller dessa särskilda grupper av lagöverträdare, att det torde vara vanskligt att i nuvarande läge låta samarbetet omfatta även dem. Det är dock ej osannolikt, att samarbetet framdeles kan böra utsträckas också till de speciella reaktionsformerna.

När man år 1948 icke fann sig böra förorda att verkställighetssamarbetet utsträcktes längre än till bötesstraff anfördes som skäl bl. a. det pågående arbetet med reformering av det svenska straffsystemet. Detta reformarbete är ännu icke slutligt genomfört. Det förslag till brottsbalk, som genom proposition förelagts årets riksdag, innebär betydande förändringar beträffande frihetsstraffen och den villkorliga domen; sålunda föreslås att fängelse och straffarbete sammanslås till ett enhetligt frihetsstraff och att — i stället för den nuvarande villkorliga domen — två självständiga påföljder skapas, villkorlig dom och skyddstillsyn. Dessa förändringar är emellertid ej av den arten, att de kan föranleda en annan principiell syn på frågan om det nordiska verkställighetssamarbetets omfattning. Något hinder mot att redan innan brottsbalken träder i kraft vidga samarbetet torde därför icke föreligga.

Samarbetet torde alltså för närvarande böra ges den omfattning, som befunnits lämplig vid överläggningarna mellan de nordiska representanterna. Förutom en utsträckning av de verkställighetsformer, som införts genom 1948 års lag, till att avse också Finland och Island blir det alltså frågan om verkställighet av ordinärt frihetsstraff, övervakning av villkorligt dömda och tillsyn över personer, som villkorligt frigivits från ordinärt frihetsstraff.

Vad angår u t f o r m n i n g e n av verkställighetsreglerna har under överläggningarna i ämnet enighet rått om att i likhet med vad som har skett beträffande den nordiska utlämningslagstiftningen icke låta samarbetet regleras av en konvention utan av varandra motsvarande, i görligaste mån likformiga lagar, som utfärdas i de olika länderna. Man har valt att bygga samverkan på en från fall till fall företagen prövning, där varje lands myndigheter har att — obundna av tvingande regler — besluta såväl huruvida framställning om verkställighetsöverflyttning skall göras som om sådan framställning skall bifallas. Med den sålunda valda lösningen bör det vara möjligt att på ett smidigt sätt lösa de problem, som otvivelaktigt kommer att uppstå under samarbetet. Självfallet är det en förutsättning för att samarbetet skall kunna bedrivas utan stöd av konvention, att framställningar varken underlåtes eller avslås i de fall på vilka de föreslagna lagreglerna tar sikte.

Någon ovillkorlig skyldighet att efterkomma framställningar om verkställighet skall, som redan nämnts, icke föreligga. Såsom framhållits vid de nordiska överläggningarna får dock förutsättas, att en framställning, som har gjorts i enlighet med den föreslagna lagstiftningen, regelmässigt skall bifallas, om ej särskilda hinder föreligger.

Samarbetet kommer i vissa fall att innebära, att den som dömts till ovillkorligt frihetsstraff i ett land tvångsvis överföres till annat land. I de nordiska utlämningslagarna har meddelats bestämmelser, vilka avser att förhindra att den som utlämnas blir föremål för straffrättsligt ingripande eller utlämnas till annan stat med anledning av annat brott, som han har begått före utlämningen. Motsvarande regler torde böra införas när fråga är om person, som tvångsvis skall överföras till annat nordiskt land för verkställighet av frihetsstraff.

Under de nordiska överläggningarna har man anslutit sig till den vid Nordiska rådets behandling av frågan år 1959 framförda tanken, att någon omprövning av meddelade domar å frihetsstraff icke skall ske i verkställighetslandet. I stället skall dom, som meddelats i ett land och där vunnit laga kraft, läggas till grund för verkställighet i annat land med endast en schematisk omvandling till ett straff av motsvarande längd i någon av verkställighetslandets arter av frihetsstraff. Då såsom tidigare nämnts vissa skiljaktigheter föreligger i de olika ländernas lagstiftningar, är det tänkbart, att en sådan omvandling i realiteten kan komma att innebära viss skärpning eller mildring i jämförelse med verkställighet i domslandet. Från principiell synpunkt ger risken för att en skärpning följer av verkställighetsöversflyttningen anledning till närmare överväganden. Det är i och för sig icke tilltalande, att den dömde skall kunna utsättas för en strängare påföljd genom att straffet verkställs i hans hemland i stället för i det land, där han dömes. Till en början bör emellertid framhållas, att det icke blir fråga om några mera väsentliga skiljaktigheter. Det torde för övrigt ofta knappast vara möjligt att göra en objektiv bedömning av vad som i detta sammanhang är mildare eller strängare. Man kan nämligen icke inskränka en jämförelse till att blott avse de regler som gäller för själva straffverkställigheten. Även andra faktorer spelar in. Sålunda kan man i åtskilliga fall räkna med att den omständigheten, att straffet får verkställas i hemlandet, för den dömde utgör en fördel, som kan uppväga vad som i annat hänseende ter sig som en skärpning. Det kan också vara berättigat att taga hänsyn till hur förhållandena skulle ha gestaltat sig, om den dömde i stället hade utlämnats för att dömas i verkställighetslandet. Med hänsyn till vad nu anförts behöver man enligt min mening icke hysa betänkligheter mot det förordade systemet, enligt vilket någon omprövning av domen icke skall ske i verkställighetslandet.

Den genomgående positiva inställning, som de svenska remissinstanserna och Nordiska rådet intagit till de förslag som framkommit vid de nordiska överläggningarna, är ett starkt stöd för uppfattningen, att en reform sådan som den föreslagna är behövlig och möjlig att genomföra. Utan tvivel kom-

mer emellertid problem att uppstå vid tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen. Det är därför nödvändigt, att de myndigheter som har att svara för samarbetets administrering gemensamt noga följer tillämpningen och tar initiativ till de förbättringar, som kan visa sig erforderliga.

Under hänvisning till vad sålunda anförts förordar jag, att för svensk del antages en lag om samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om verkställighet av straffdomar i huvudsaklig överensstämmelse med det i 1961 års departementspromemoria framlagda förslaget. Jag förutsätter därvid, att lagar av i huvudsak samma innehåll kommer att utfärdas i de övriga nordiska länderna.

Den föreslagna lagen nödvändiggör följdändringar bl. a. i regeringsrättslagen och utlänningslagen. Den måste vidare kompletteras med administrativa föreskrifter rörande bl. a. proceduren i ärenden om överflyttning av verkställighet.

Lagrådet

Lagrådet yttrade bl. a. följande:

De föreslagna reglerna innebära att i åtskilliga avseenden svenska straffrättsliga stadganden icke komma att iakttagas, när svensk straffdom verkställs i annat nordiskt land, och att här såväl i rättsskipningen som vid kriminalvården skola tillämpas eller beaktas i annat land gällande bestämmelser. De principiella betänkligheter detta väcker torde, med hänsyn till att ländernas strafflagstiftning i väsentliga hänseenden vilar på enhetliga grunder samt till betydelsen av samarbete på verkställighetsområdet och värdet därav även för vårt land, icke böra föranleda att förslaget ej genomföres.

Såsom departementschefen i flera sammanhang framhållit kunna de föreslagna reglerna ofta medföra avsevärda svårigheter i tillämpningen och giva upphov till spörsmål rörande fall vilka icke äro reglerade med den utförlighet i detaljer som eljest iakttages i svensk lagstiftning. Bland annat kan detta hända vid sammanträffande av brott och när verkställighet av en i ett land meddelad dom delvis sker i mer än ett annat land. De förhållanden som härvid kunna föreligga äro emellertid av så skiftande beskaffenhet att det, såvitt lagrådet kunnat finna, är praktiskt sett uteslutet att åstadkomma en detaljreglering; valet står därför mellan att i huvudsak acceptera den begränsning av regelsystemet som förslaget innebär eller att avvisa tanken på samarbetet, och i detta läge synes det förra alternativet böra förordas. Det bör även beaktas, att vid tillämpningen de svårbedömda fallen få antagas bliva tämligen sällsynta, att förslaget tillåter att begäran om verkställighet här lämnas utan bifall, liksom här kan underlätas att påkalla verkställighet i annat land, samt att domstol i vissa fall äger hänskjuta ett bedömande till domslandet. Vidare märkes att svårigheterna delvis torde minskas, när den nya brottsbalken börjat tillämpas. Av betydelse är också att lagens tillämpning, som ej sällan förutsätter närmare kännedom om strafflagstiftning,

rättspraxis och kriminalvård i de övriga länderna, i princip — utom i fall då domstol har att besluta — skall ankomma på endast en myndighet. Värde härav bör beaktas i fråga om att jämlikt 33 § i förslaget överflytta befogenhet enligt lagen till annan myndighet.

På sätt departementschefen påpekat måste ibland nådeinstitutet anlitas för att lindra påföljd som på grund av lagens bestämmelser blivit strängare än som synes skäligt. Att nåd sålunda måste användas som rättelsemedel i fall som bort förutses i lagstiftningen, är icke helt tillfredsställande men torde nu vara oundvikligt. Det synes önskvärt, att fångvårdsstyrelsen i förekommande fall tillser att nådeansökan kommer till stånd.

Beträffande uttalanden i anslutning till de särskilda paragraferna i den föreslagna lagen om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. samt till förslaget till lag angående ändrad lydelse av 71 § utlänningslagen får utskottet hänvisa till propositionen s. 23—73 samt s. 89—92.

I anledning av förevarande lagförslag har överläggningar ägt rum mellan företrädare för utskottet samt representanter för motsvarande utskott i övriga nordiska parlament.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 203 år 1962, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 2 maj 1963

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Arvidson, fröken Mattson, herrar Ferdinand Nilsson, Hilding, Lundin, Nyman och Palm; samt

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Landgren, Östrand, Svensson i Vä, Gustafsson i Borås, Fröding och fröken Berggren.